

(AORBB v, 162; anotat a St. Miquel de Balansat i confirmat per Mn. Macabich). *Batejada*. *Batejador*; *batejadora* f. 'pica baptismal' andorr., pall. *Batejament*. **Batejalles*, que generalment és *batalles* (DFa.)² o *bateialles* (zona d'Hostalric-Guillerries), i en localitats intermèdies *les bateiades*; *batiament* mall.; *desbatejar* 'renegar de Déu' d'on l'ús figurat i ponderatiu *fer desbatejar* «fer rabiari» que ens assenyala el val. merid. Enric Valor (c. 1950).

En forma culta apareixen: *baptisme*, *babt-* [1284, 10 *Blanquerna* II, 190.22], del gr. βαπτισμός, generalment *batisme* [S. XIV, *Graal*, Ausiàs, etc.]; *baptismal*. *Baptisteri*, del greco-llatí βαπτιστήριον 'lloc de batejar'; d'on una antiga variant popular *batestiri* [1505, Nebr.] o *batisiri* (andorr., Organyà, *AlcM*) i secundàriament amb el sentit de 'bateig' i 'festa del bateig' a l'Alt Pallars (Rialb, Areu). *Baptista* del grec βαπτιστής 'batejador', que avui resta principalment com a nom d'una secta protestant, mentre que *Batista* predomina del tot com a epítet del nom de Sant Joan, i modernament com a nom del sant mateix, sobretot en terra valenciana (on es diu més aviat *Batiste*); d'aquí el sentit secundari de 'teixit fi de mocadors', etc. [S. XVII, *AlcM*] del fr. *batiste* [1401], provinent del nom de persona d'un antic fabricant francès de teixits.²⁵

¹ Mall., *BDLC* x, 59; xi, 75; Moll, *GramPrecept.*, 66; J. Rotger de Sineu, *IdOr* vi, 11; a Eivissa (Milà, *Romilo.*, 241, 1; PzCabrero). —² A St. Pol i Maresme: «una mateixa festa us proporciona més satisfacció --- si heu comprat la flor de taronger per a la núvia o heu escollit les *batalles*», PCoromines, *Llàgrimes de St. Llorenç* I, iii, vi, p. 72.

Batement, *batent*, *bater*, *baterell*, *bateria*, *baterola*, V. *batre*

BATEU, ant. 'vaixell', pres del fr. *bateau* (antic i oc. *batel*, -eu) id., diminutiu de l'ags. *bât* 'bot' (avui anglès *boat*). □ 1.^a doc.: princ. S. xv.

Només en fonts poètiques o occitanitzants (A. Febrer; *Eximilis*; J. Roig). Cf. Falk, *W. u. S.* iv, 86; Bloch. En llengua d'oc, sense ser un mot tan bàsic com en francès, *batel* ha tingut sempre vitalitat molt més general. De *batel* sembla que s'extragué amb caràcter de pseudo-primitiu el prov. i lld. mod. *bèto*,⁴⁵ tan usat per Mistral com a nom d'una gran barca de pesca, freqüent en *Calendau*: «paure peis fouligaud! / en escapant i touin [a les tonyines'] alabre, / dintre li *bèto* e li salabre / toumbon de plegoun» (v, 29.5). L'ús d'aquest mot s'ha estès fins a l'Empordà: recordo de la meua infància (c. 1912) haver vist passar grans barques planes de càrrega, que els meus companys de joc, a Sant Pere Pescador, anomenaven +*bètes*; però és estrany, en general, al domini català.

Bati, V. *batre* *Batí*, V. *bata* *Batiales*, *batiar*, V. *batejar* *Batibull*, *baticor*, *batifullar*, *batifuller*, *batiament*, V. *batre* *Batimetre*, -*metria*, V. *bato*- *Batiport*, *batisser*, V. *batre* *Batista*, V. *batejar* *Batistot*, V. *batre* *Ballet*, V. *vailet*

BATLLE, 'alt oficial encarregat de l'exercici de la justícia en una administració reial o feudal', i avui 'president d'un municipi', del ll. BAJŪLUS 'bastaix', per comparació d'aquell funcionari amb un home que porta una càrrega. □ 1.ª doc.: Ss. xi, xii, xiii.

En els dos primers apareix més sovint en grafies mig llatines. Per ex. en els docs. d'Ovarra, de 1015-1019, en els quals la *g* no és més que un símbol fonètic de *ī*, trobem repetidament *vagole*, on encara es conserva la vocal postònica interna (Ū pron. o) però la terminació és ja en la forma catalana -e;¹ «W. Arnaldus *batle*, alberga a sex miles», S. xii (BABL VII, 108); *baylle* ja en les *Vides Rossell.*, f° 45;² *batle* en *Blanquerna* (II, 113.20), en el *Fèlix* (II, 69) i en molts altres passatges lullians. Fou -*dl-* (o més aviat -*yd-*) la pronúncia més antiga d'aquesta grafia -*ll-*, i ja és sabut que si en el Princ. i Cat. fr. ha pres el matis palatal -*ll-*, a les Illes i al País Valencià s'ha despalatalitzat. D'on avui *balle* a Mallorca, Menorca i Eivissa (Pz. Cabrero), i d'altra banda a tot el País Valencià, des dels Ports de Morella fins a l'extrem Sud. Tinc anotat *el bâte*, com a nom de l'alcalde ja en el Boixar, Castell de Cabres, Villoses i Vilafamés; en el Sud del País sobretot s'ha mantingut fins avui la pronúncia amb *ll* geminada, per ex. a Albaida (Renat) i a Setla-Mirrorsa. Bast-Bass., de més a més, junt amb una munió de formes llatines, registren les romàniques *baidle* 1040, *bale* 1068 i *badle* 1071.

M'abstinc de detalls antics referents al canvi de significat des de 'magistrat reial o senyorial' fins a 'alcalde', car tot això està ja documentat en diccs. (Bast-Bass., 215-226) i obres històriques. En l'època moderna han estat en lluita, amb el valor de 'primer magistrat municipal', l'antic castellanisme *alcalde* i el mot genuí *batlle*, que en el Principat ha perdut decisivament terreny en el S. XIX (fins al punt que, si encara predomina aquest en la Cançó Popular, fins el grup més purista dins l'IEC es resignà a l'acceptació d'*alcalde*, i en les eleccions i lluites democràtiques de les primeres dècades del segle no s'aconseguí restaurar *batlle*). Tanmateix aquest ha continuat usant-se fins ara en tot el País Valencià (almenys en la toponímia i onomàstica, si bé ací potser en un sentit que no és ben bé el mateix), en les tres Balears³ i també en el Pallars, la Cat. francesa i altres comarques pirinenques; hem de reconèixer que Mn. Alcover tenia raó en planye's en aquest punt d'una excessiva transigència barcelonina (*BDLC* VII, 1913, 406) i tanmateix els seus contraopinants potser no podien fer altra cosa. Per a combinacions fraseològiques com *batlle reial*, *batlle del ball*, etc., veg. *AlcM*; *batlle de* 'oficial de cobrar els drets dels senyors'.⁴

DERIV.: *Batllessa* 'la muller del batlle', viu fins recentment a Mallorca, Menorca i Pallars (*Terra de la* ⁵⁵ *Batllessa* NL a Arestui). *Batllada*; *batllatge*; *batlleratge*; *batlleria*.

Batllia [*bailla*, 1037, Bast-Bass.; 1050, *baglies*, *AlcM*, id. 1071, Pallars, CCandi, *MiscHist.Cat.* I, 3; Llull;⁵ docs. de templers de 1270 i 1274, Miret, ⁶⁰ *TemplH.*, p. 549]; en el NE. del Princ. s'ha usat